

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

เกวลี ไตรมิตรวิทยากุล*

นิรันดร์ ยิ่งยวด**

อภิชาติ ใจอารีย์***

(วันรับบทความ: 29 กันยายน 2562/ วันแก้ไขบทความ: 8 ธันวาคม 2562/ วันตอบรับบทความ: 11 ธันวาคม 2562)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนครัวเรือน จำนวน 348 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลวิจัย พบว่า ประชาชนเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{10}) และทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{11}) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอย (Y) ได้แก่ พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{10}) และทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{11}) โดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อได้ร้อยละ 53.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{y} = 0.537 + 0.089 X_{10} + 0.045 X_{11}$

และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z = 0.370 Z_{X_{10}} + 0.290 Z_{X_{11}}$

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม/ การจัดการขยะมูลฝอย/ ขยะมูลฝอย/ นครปฐม

* นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนารัฐบาลนครและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพัฒนารัฐบาลนครและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

*** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพัฒนารัฐบาลนครและชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

Factors Affecting Public Participation in Waste Management
Phrong Maduea Sub-district Municipality, Mueang District,
Nakhon Pathom Province

Kaewalee Trimirtwittayakul^{*}

Nirun Yingyuad^{**}

Apichart Jai-aree^{***}

(Received Date: September 29, 2019, Revised Date: December 8, 2019, Accepted Date: December 11, 2019)

Abstract

The objectives of this research were to study the level of participation in waste management and to study the factors affecting participation in waste management of people in Phrong Maduea Sub-district Municipality, Mueang District, Nakhon Pathom Province. Data was collected by questionnaires from the sample, namely 348 household representatives by means of simple random sampling. Data was analyzed by using descriptive statistics, including percentage, average, standard deviation. Relationships were analyzed by means of *Pearson's product-moment correlation coefficient* and stepwise multiple regression analysis. The findings of research indicated that people in Phrong Maduea Sub-district Municipality participated in waste management on overall and each aspect basis in moderate level. According to correlation analysis, it was found that waste management behavior (X_{10}) and attitude about waste management (X_{11}) correlated positively in moderate level with participation in waste management (Y) in a statistically significant manner at .01 level. According to multiple regression analysis, it was found that the variables affecting participation in waste management (Y) were waste management behavior (X_{10}) and attitude toward waste management (X_{11}) by jointly explaining the variation of participation in waste management of people in the area of Phrong Maduea Sub-district Municipality, i.e. 53.70 percent in a statistically significant manner at .05 level.

Forecast equation in the form of raw score $\hat{Y} = 0.537 + 0.089 X_{10} + 0.045 X_{11}$

and forecast equation in the form of standardized score $Z = 0.370 Z_{X_{10}} + 0.290 Z_{X_{11}}$

Keywords: Participation/ Waste management/ Waste/ Nakhon Pathom

^{*} Master's degree student, Human and Community Resource Development Program, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus

^{**} Assistant Professor of Human and Community Resource Development Program, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus

^{***} Associate Professor of Human and Community Resource Development Program, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University, Kamphaengsaen Campus

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและจำนวนประชากรในโลกที่มากขึ้น ได้สร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติโลกให้เสื่อมโทรมลง สอดคล้องกับการสรุปสาระสำคัญ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) กล่าวคือ ปัญหา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ ในการพัฒนาเป็นจำนวนมากและเกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมายังเป็นการดำเนินการโดยภาครัฐเป็นส่วนใหญ่และยังไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร รวมทั้งภาครัฐยังขาดการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการอย่างเป็นระบบ ที่เชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการในทุกๆ มิติ และที่สำคัญ คือขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐผู้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องเชื่อมโยงไปสู่ประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, น.11)

สาเหตุของการเกิดวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมของโลก ประกอบด้วย 3 สาเหตุ คือ 1) การเพิ่ม จำนวนของประชากร ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ พื้นที่ ทำกินทางการเกษตรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนมีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้อันควรสงวนไว้ในสัดส่วน ที่พอเหมาะ เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปราศจากการวางแผนและการบริหารจัดการที่ดีและไม่คำนึงถึงความต้องการในอนาคตที่อาจจะเกิด การร่อยหรอและการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป 2) การขยายตัวของชุมชนเมือง ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมืองขาดการวางผังเมือง ที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า การใช้ที่ดินผิดประเภท ส่งผลให้เกิดปัญหาในเมืองใหญ่ตามมาทั้ง การจราจรติดขัด การขาดแคลนสิ่งสาธารณูปโภคและบริการต่างๆ มีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมและ คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมืองต่อไป และ 3) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี การใช้วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งในส่วนของการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การผลิต ภาควัตถุศาสตร์และการผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในชีวิตประจำวัน กิจกรรมเหล่านี้ล้วน ต้องการปัจจัยในการผลิตอย่างมหาศาล ทำให้เกิดการร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติและ การเสื่อม โทรมของสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไป (อภิชาติ ใจอารีย์, 2556, น.34 ; อภิชาติ ใจอารีย์, 2559, น.111-136)

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่สร้าง ผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ อันสืบเนื่องมาจากการเพิ่มจำนวนของประชากร การขยายตัวของ ชุมชนเมือง และการขยายตัวของชุมชนเมือง และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยี การใช้วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องมีการประสานงานระหว่าง หน่วยงานภาครัฐผู้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องเชื่อมโยงไปสู่ประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ (อภิชาติ ใจอารีย์, 2559, น.111-136) สอดคล้องกับรายงานการศึกษา

และการสังเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานต่างๆ ของภาครัฐและชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติต่างๆ ที่กำหนดไว้ของสุรนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545 อ่างในอภิชาติ ใจอารีย์, 2556, น.34) ซึ่งสุรนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545, อ่างในวิษณุ หยกจินดา, 2557, น.18) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมไว้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิดและแสดงความคิดเห็น ด้านการร่วมพิจารณาและตัดสินใจ ด้านการร่วมดำเนินการ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์

ทั้งนี้ จากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย โดยกรมควบคุมมลพิษ ในปี พ.ศ. 2561 มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นวันละประมาณ 76,529 ตัน หรือ 27.93 ล้านตัน โดยมีปริมาณขยะมูลฝอย 10.85 ล้านตันที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 39 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด มีปริมาณขยะมูลฝอย 9.76 ล้านตันที่ถูกนำไปประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 35 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด และมีปริมาณขยะมูลฝอย 7.32 ล้านตันที่ถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 26 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด (น. 8) ทั้งนี้ ชุมชนหนึ่งที่ประสบปัญหาขยะมูลฝอยอย่างมาก ได้แก่ เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยมีประชากรทั้งหมด 10,545 คน แยกเป็นชาย 5,034 คน หญิง 5,511 คน ความหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 712 คน/ตารางกิโลเมตร มีครัวเรือนจำนวน 3,882 ครัวเรือน มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นและถูกนำมากำจัดที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ วันละ 3.4 ตัน โดยมีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยแบบเทกองกลางแจ้ง หรือ “Open Dump” ซึ่งเป็นการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการตามที่กรมควบคุมมลพิษกำหนด และปัจจุบันมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสะสมมากกว่า 5,000 ตัน (สำนักงานตำบลโพรงมะเดื่อ, 2562)

เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย จึงได้บรรจุโครงการจัดการสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนาสี่ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) ประกอบด้วย 1) โครงการคัดแยกขยะที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแยกขยะออกจากขยะทั่วไป 2) โครงการปรับปรุงบ่อขยะ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงบ่อขยะให้มีประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย จะเห็นได้ว่าทางเทศบาลและชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ เทศบาลฯ ได้ดำเนินงานโครงการด้านการจัดการขยะมูลฝอยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นการบูรณาการการทำงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือน และลงมือคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภทเพื่อให้สามารถคัดแยกขยะมูลฝอยในชีวิตประจำวันได้จริง ส่งผลทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดหรือต้นทางในระดับครัวเรือน และปริมาณขยะมูลฝอยที่ทางเทศบาลต้องนำไปกำจัดที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลฯ ลดลง (สำนักงานเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ, 2559)

เนื่องจากผู้วิจัย ทำงานที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม ได้ดำเนินกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอย ทำให้เล็งเห็นถึงปัญหาและผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอย ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่กรมควบคุมมลพิษกำหนด ทั้งนี้ มีการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้กำหนดให้ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญ แสดงให้เห็นว่าปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหา ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วนการจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นไปอย่างยั่งยืน และที่สำคัญต้องเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการจัดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม โดยเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อจะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ขยะมูลฝอย หมายถึง ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย ขยะทั่วไป และขยะติดเชื้อที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

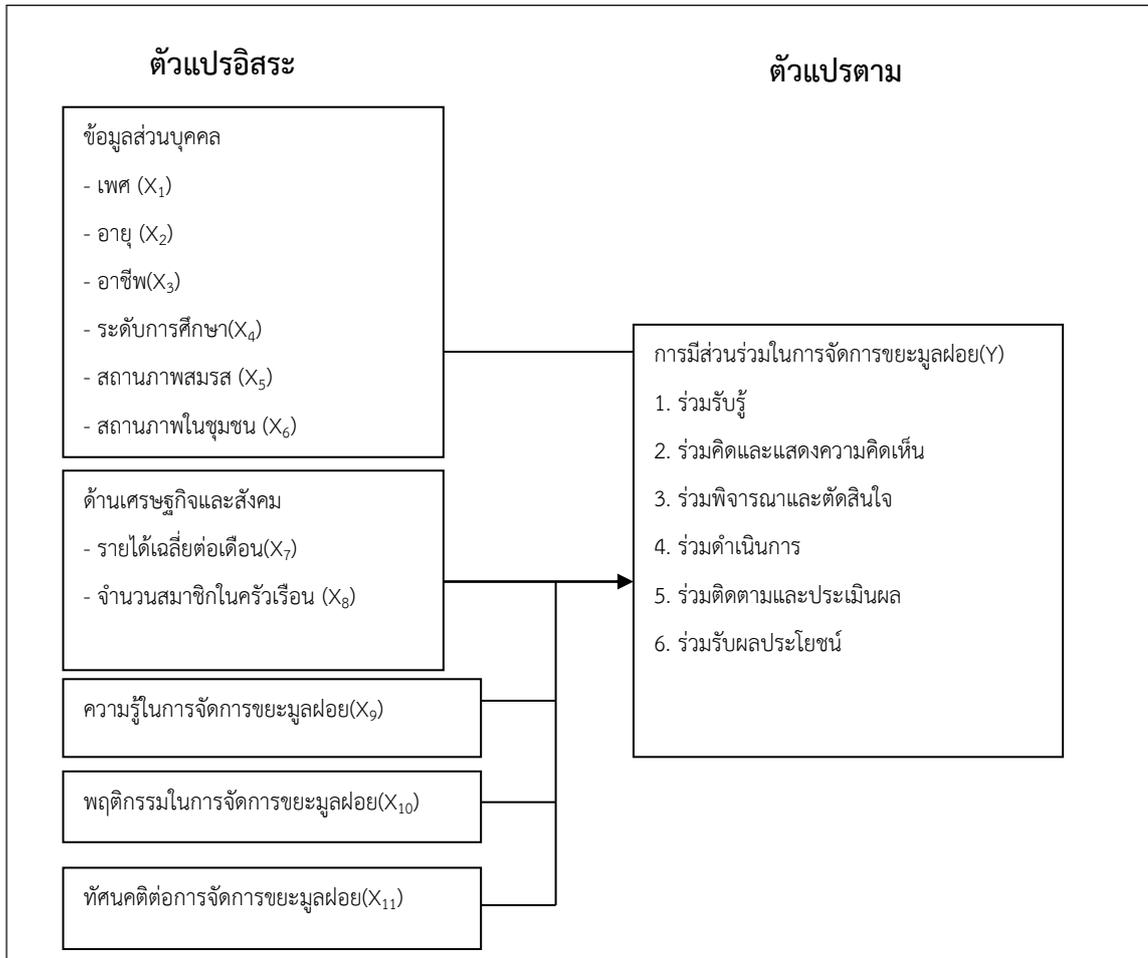
การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง วิธีการดำเนินงานของครัวเรือนในการคัดแยก ลดและกำจัดขยะมูลฝอยด้วยตนเองตามหลัก 5R ประกอบด้วย Reduce ลดการใช้ Reuse การนำมาใช้ซ้ำ Repair การซ่อมแซมแก้ไขสิ่งของต่างๆ ให้สามารถใช้งานต่อได้ Reject การหลีกเลี่ยงใช้สิ่งของก่อให้เกิดมลพิษ และRecycle การแปรสภาพโดยนำไปผ่านกระบวนการผลิตใหม่อีกครั้ง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ทางสำนักงานเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อได้จัดทำขึ้น โดยแบ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการร่วมรับรู้ ด้านการร่วมคิดและแสดงความคิดเห็น ด้านการร่วมพิจารณาและตัดสินใจ ด้านการร่วมดำเนินการ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล และด้านการร่วมรับผลประโยชน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม การจัดการขยะมูลฝอย ปัจจัย ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนและสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อสามารถกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นประชาชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ตำบลโพรงมะเดื่อ จำนวน 2,662 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือนที่เป็นประชาชนที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมจำนวน 348 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 5 ตอนดังนี้
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป โดยเป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และเติมคำช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นลักษณะแบบเลือกตอบ (ใช่ หรือ ไม่ใช่) จำนวน 20 ข้อ (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นลักษณะแบบสอบถามที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นลักษณะแบบสอบถามที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นลักษณะแบบสอบถามที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อเนื้อหา/วัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) อยู่ในช่วง 0.67 – 1.00

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยพลู อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach มีค่าความเชื่อมั่นของข้อมูล เท่ากับ 0.924 นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ และนำไปใช้กับประชากรที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เสนอขอความอนุเคราะห์ถึงนายกเทศมนตรีตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยลงพื้นที่ในเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อเพื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งลงสำรวจพื้นที่ชุมชน และสถานที่จัดการขยะของเทศบาล

3. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงการและข้อคำถามในการสนทนากลุ่มต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบขั้นต่อน (Stepwise Multiple Regression)

เกณฑ์ในการแปลผล

ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับคะแนนแบบอ้างอิงเกณฑ์ตามหลักการของบลูม Bloom (1971 อ้างใน นัทธ์หทัย ศิริวิริยะสมบุรณ์, 2555) แบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนร้อยละ 80 – 100	มีความรู้อยู่ในระดับสูง
คะแนนร้อยละ 60 – 79	มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60	มีความรู้อยู่ในระดับต่ำ

พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับคะแนนแบบอ้างอิงเกณฑ์ตามหลักการของบลูม Bloom (1971 อ้างใน นัทธ์หทัย ศิริวิริยะสมบุรณ์, 2555) แบ่งระดับออกเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนนร้อยละ 80 – 100	มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง
คะแนนร้อยละ 60 – 79	มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60	มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับต่ำ

ทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอยและระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้การแปลผลของ Best (1977) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 - 5.00	มีทัศนคติที่เห็นด้วยมากที่สุด/มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีทัศนคติที่เห็นด้วยมาก/มีส่วนร่วมมาก
2.51 - 3.50	มีทัศนคติที่เห็นด้วยปานกลาง/มีส่วนร่วมปานกลาง
1.51 - 2.50	มีทัศนคติที่เห็นด้วยน้อย/มีส่วนร่วมน้อย
1.00 - 1.50	มีทัศนคติที่เห็นด้วยน้อยที่สุด/มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Davis (1971 อ้างใน ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2555)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	คำบรรยาย
0.70 หรือสูงกว่า	มีความสัมพันธ์สูงมาก
0.50 – 0.69	มีความสัมพันธ์สูง
0.30 – 0.49	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
0.10 – 0.29	มีความสัมพันธ์ต่ำ
0.01 – 0.09	แทบจะไม่มีความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอย

เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ตั้งอยู่ที่ 243 หมู่ที่ 5 ตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม อยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมือง ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองนครปฐม ประมาณ 10 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 14.8 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 2 ตำบล 8 หมู่บ้าน มีชุมชน 20 ชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยโดยวางถังขยะมูลฝอยตามสี่ตามประเภทการรองรับขยะมูลฝอย โดยถังสีเขียวรองรับขยะอินทรีย์ ถังสีเหลืองรองรับขยะรีไซเคิล ถังสีฟ้ารองรับขยะทั่วไป วางถังกระจายรอบชุมชน สำหรับขยะอันตราย จัดตั้งจุดรวบรวมขยะอันตรายชุมชน โดยวางไว้ที่ชุมชน ประชาชนมีการคัดแยกขยะอินทรีย์ วางไว้โคนต้นไม้ หรือสวนเพื่อเป็นปุ๋ย คัดแยกขยะรีไซเคิล รวบรวมรอไปขายที่ร้านรับซื้อของเก่า คัดแยกขยะอันตรายชุมชน รวบรวมไว้ที่จุดรวบรวมขยะอันตรายชุมชนในพื้นที่ใกล้บ้าน ขยะทั่วไป รวมไว้ที่ถังขยะหน้าบ้านหรือถังรองรับขยะมูลฝอยที่เทศบาลโพรงมะเดื่อเตรียมไว้บริการประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ได้ดำเนินการเก็บขนขยะมูลฝอยโดยประมาณ 3.4 ตันต่อวัน แบบวันเว้นวัน โดยอาศัยพนักงานเก็บขยะมูลฝอย จำนวน 9 คน และรถเก็บขนขยะมูลฝอยแบบบรรทุกขยะแบบอัดท้าย จำนวน 3 คันจากนั้นขยะมูลฝอยเกิดขึ้น และถูกนำมากำจัดในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ มีระบบการกำจัดขยะมูลฝอยแบบเทกองกลางแจ้ง (Open Dump) และมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสะสมมากกว่า 5,000 ตัน จากสถานการณ์ดังกล่าว ทางเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ได้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือนเพื่อลดการสะสมของขยะมูลฝอยที่ตกค้าง และเผ่าระวังป้องกันเหตุเพลิงไหม้ในพื้นที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

2. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.3 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 47.7 มีอายุอยู่ระหว่าง 26 – 56 ปีกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมาเป็นธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 19.8 และประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น เป็นแม่บ้านคิดเป็นร้อยละ 12.4 กลุ่มตัวอย่างมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.1 รองลงมา คือ ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.1 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.1 รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระหว่าง 0 – 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.0 รองลงมาคือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.5 สถานภาพในชุมชนของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกชุมชน คิดเป็นร้อยละ 92 และเป็นผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 8 สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 59.5 เป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 36.2 จำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 4 – 6 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 รองลงมา คือ มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 1 – 3 คน คิดเป็นร้อยละ 35.1

3. ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.7 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 88.5 ของคะแนนเต็ม, S.D. = 1.99) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ อยู่ในระดับสูง จำนวน 282 คน มีความรู้ในระดับปานกลาง จำนวน 62 คน และมีความรู้ อยู่ในระดับต่ำจำนวน 4 คน เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการจัดการขยะ มูลฝอย ในด้านความรู้ทั่วไป ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยด้านการนำ ขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ ในระดับสูง แต่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ในระดับต่ำ

4. พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง คือ มีพฤติกรรมปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง คือ มีพฤติกรรม ปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยทุกครั้ง ได้แก่ การเก็บขยะมูลฝอยประเภทขยะรีไซเคิลให้กับ ร้านรับซื้อของเก่า เนื่องจากก่อให้เกิดรายได้จากการขายขยะดังกล่าว

5. ทักษะต่อการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะต่อการจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับสูง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.71) โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าขยะมูลฝอย นอกจากทิ้งหรือแยกประเภทแล้ว สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของส่งเข้าประกวดตามโครงการต่างๆ ได้ การเก็บรวบรวมและคัดแยกขยะรีไซเคิลและนำไปขายที่ร้านรับซื้อของเก่าเป็นการสร้างรายได้ หรือหากไม่มีถึงขยะหน้าบ้าน เราไม่สามารถนำขยะไปทิ้งในที่สาธารณะได้ เป็นต้น

6. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนโดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$, S.D. = 1.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการร่วมรับรู้ ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 1.08) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 1.10) ด้านการร่วมคิดและแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 1.24) ด้านการร่วมดำเนินการ ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 1.17) ด้านการร่วมพิจารณาและตัดสินใจ ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 1.30) และด้านการร่วมติดตาม และประเมินผล ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 1.36) ตามลำดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

(n = 348)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1 ร่วมรับรู้	3.41	1.08	ปานกลาง
2 ร่วมคิดและแสดงความคิดเห็น	3.15	1.24	ปานกลาง
3 ร่วมพิจารณาและตัดสินใจ	3.04	1.30	ปานกลาง
4 ร่วมดำเนินการ	3.14	1.17	ปานกลาง
5 ร่วมติดตามและประเมินผล	2.94	1.36	ปานกลาง
6 ร่วมรับผลประโยชน์	3.28	1.10	ปานกลาง
รวม	3.16	1.11	ปานกลาง

7. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

เมื่อนำตัวแปรอิสระ จำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (X_7) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X_8) ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย (X_9) พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{10}) และทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย (X_{11}) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย (Y) พบว่า ตัวแปรอิสระ จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{10}) ($r = .498$) และทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{11}) ($r = .406$) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

	X_7	X_8	X_9	X_{10}	X_{11}	Y
X_7	1					
X_8	.110*	1				
X_9	.205**	.133*	1			
X_{10}	0.036	.125*	0.014	1		
X_{11}	0.058	0.102	.111*	.351**	1	
Y	0.009	0.08	-0.026	.498**	.406**	1

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

8. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย(Y) ได้แก่ พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{10}) และทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอย (X_{11}) โดยตัวแปรทั้งสองสามารถเป็นตัวพยากรณ์ที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ได้ร้อยละ 53.70 ที่ระดับมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $\hat{y} = 0.537 + 0.089 X_{10} + 0.045 X_{11}$ และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z = .370 Z_{X_{10}} + .290 Z_{X_{11}}$ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

(n = 348)

Model	R ² change	b	Beta	S.E.	t	p-value
X ₁₀	0.462	0.089	0.370	0.011	7.733	0.00
X ₁₁	0.075	0.045	0.290	0.007	6.051	0.00

ค่าคงที่ (a) = -609, R = .537, R² = .284

สรุปและอภิปรายผล

เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ได้ดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือน ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น เสียงตามสาย แผ่นพับ เป็นต้น ทำให้ประชาชนสามารถคัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภทขยะมูลฝอยได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิลขยะอันตรายชุมชน และขยะทั่วไป จากนั้นเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ได้ทำการเก็บขนขยะมูลฝอยโดยประมาณ 3.4 ตันต่อวัน แบบวันเว้นวัน มายังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสานของกรมควบคุมมลพิษ (2553) ที่กำหนดแนวทางไว้ว่าประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดได้ โดยเริ่มต้นการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนโดยสามารถนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ และขยะที่เหลือนำไปฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล แต่ผลการวิจัยยังพบว่าเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ มีวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแบบเทกองกลางแจ้ง (Open Dump) ซึ่งเป็นวิธีฝังกลบที่ไม่ถูกต้องตามหลักการของระบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ของกรมควบคุมมลพิษ (2547) ที่ได้กำหนดไว้ว่า ระบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเป็นการกำจัดขยะมูลฝอย โดยการนำไปฝังกลบในพื้นที่ที่ได้จัดเตรียมไว้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกตามหลักวิชาการ โดยมีการวางมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เช่น การปนเปื้อนของน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน มาตรการป้องกันน้ำท่วม กลิ่นเหม็นและผลกระทบต่อสุขภาพภูมิทัศน์ เป็นต้น

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เกิดจากเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อได้มีการณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการคัดแยกขยะจากบ้านเรือน และจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเหมาะสมให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยทางเทศบาลได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้และข้อมูลต่างๆกับประชาชนโดยตรง และมีโครงการที่ทางเทศบาลดำเนินการ เช่น โครงการขยะแลกแต้ม โครงการผ้าป่าขยะ โครงการธนาคารขยะ ทำให้ประชาชนมีความรู้และความตระหนักในการคัดแยกขยะ โดยเทศบาลมีโครงการถนนปลอดถังขยะ ผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการคือ ไม่มีขยะตกค้าง ถนนไม่มีถังขยะตั้งทำให้มีทัศนียภาพที่ดี ยังทำให้บ้านเมืองดูเจริญหูเจริญตาขึ้น การดำเนินการดังกล่าวทำให้ประชาชนสามารถมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ของ Knowles (1998, pp.64-68) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่หากจะให้สัมฤทธิ์ผลต้องคำนึงถึงความต้องการที่จะรู้ของผู้ใหญ่ สิ่งที่เราเรียนรู้มีประโยชน์และมีความจำเป็นสำหรับผู้เรียน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องมีความหลากหลายและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า โดยภาพรวมมีทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มองเห็นว่าการจัดการขยะมูลฝอยถือเป็นหน้าที่ของตนเอง หากไม่จัดการให้ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งนี้เกิดจากการที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารปัญหาและผลกระทบของขยะมูลฝอยจากโครงการด้านขยะมูลฝอยที่ทางเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของ Kolesnik (1970, pp.484-486) ที่กล่าวว่า ทัศนคติของมนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างถาวร หากบุคคลนั้นบุคคลมีโอกาสดูติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและมีการเรียนรู้สิ่งต่างๆอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย พบว่ามีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีพฤติกรรมปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยเป็นบางครั้ง ทั้งนี้เพราะประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะบางประเภท เช่น ขยะอันตราย ขยะพิษ หรือขยะติดเชื้อ ที่ไม่รู้ว่าจัดการอย่างไร รวมทั้งทางเทศบาลยังไม่มีภาชนะรองรับ และวิธีการที่ถูกต้องในการจัดการขยะประเภทนี้โดยตรง

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะด้านการร่วมรับรู้เป็นด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าด้านอื่นๆและด้านการร่วมติดตามและประเมินผล เป็นด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมุ่งเน้นไปที่การทำกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ให้ข่าวสารและให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ประชาชนจึงเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับรู้มากกว่าด้านอื่นๆ ส่วนกิจกรรมการติดตามประเมินผลโครงการต่างๆ ทางเทศบาลยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เป็นเพราะเอกสารบางอย่างเป็นเอกสารทางราชการที่ต้อง

สรุปผลการดำเนินกิจกรรมต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เกรงจะเกิดความผิดพลาดและความล่าช้า ถึงแม้ว่าโดยภาพรวมประชาชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง แต่ถือเป็นความพยายามและความมุ่งมั่นตั้งใจของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อที่เห็นความสำคัญของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของภาครัฐเท่านั้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วม โดยอภิชาติ ไจอารีย์ (2556) และ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า การแก้ไขปัญหาของชุมชนต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของปัญหาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้วยตนเอง ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น เป็นกระบวนการสร้างจิตสำนึกและเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาในชุมชนและการคืนอำนาจให้กับประชาชนในระดับฐานรากได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมการพัฒนา ซึ่งทำให้มีพลังมากยิ่งขึ้น โดยมีการจัดการกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิก โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดทำศึษาฐาน การจัดฝึกอบรม การลงมือปฏิบัติและการสรุปทเรียนอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนเหล่านี้ล้วนเป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็งนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในทุกด้านและสอดคล้องกับทฤษฎีสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม (Nationalism) โดยอคิน รพีพัฒน์ (2547) กล่าวว่าปัจจัยหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้สึกรักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกการเป็น พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่นของตนเอง

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุรักษ์ โปรงสุยา (2559) ที่วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลออย อำเภอปง จังหวัดพะเยา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา ร่วมจัดการขยะมูลฝอยร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลไม่มากนัก และการวิจัยของ นัยนาเดชะ (2557) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเสม็ดอำเภอไชยาจังหวัดสุราษฎร์ธานีพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนตำบลเสม็ดอยู่ในระดับน้อยเนื่องจากประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณมูลฝอยในหลายมิติตั้งแต่เริ่มการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชนการวางแผนการดำเนินการ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ

จากการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย คือ พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอย และทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอย โดยร่วมอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อได้ร้อยละ

53.70 ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน เนื่องจากเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการปฏิบัติในการคัดแยกขยะมูลฝอยจนเกิดเป็นพฤติกรรมเคยชินในชีวิตประจำวัน เห็นได้จากประชาชนมีพฤติกรรมปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยทำทุกครั้งในการเก็บขยะมูลฝอยประเภทขยะรีไซเคิลให้กับร้านรับซื้อของเก่าเนื่องจากก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งถือได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางในระดับครัวเรือนลดการตกค้างสะสมในพื้นที่และในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2558) ได้ทำการศึกษากาการบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า พฤติกรรมมีผลต่อการบริหารจัดการขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในภาพรวมประชาชนมีทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยสูง เกิดจากการที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารปัญหาและผลกระทบของขยะมูลฝอยจากโครงการด้านขยะมูลฝอยที่ทางเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อได้ดำเนินการทำให้ประชาชนเห็นว่าการจัดการขยะมูลฝอยเป็นสิ่งสำคัญ ถือเป็นหน้าที่ของทุกคน ไม่ใช่เพียงหน้าที่ของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อเท่านั้น จึงส่งต่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน สอดคล้องกับพิเชษฐ คุงนอก (2555) ที่กล่าวว่า ทัศนคติของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยหรือของเสียในครัวเรือนและในชุมชน ถ้าประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการช่วยลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอย ก็จะพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้มีส่วนลดการเกิดขยะมูลฝอยของตนเองด้วยการลดการบริโภคและทิ้งขยะมูลฝอยในภาชนะที่จัดเตรียมไว้ รวมทั้งพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินา ตันนาราง (2554) ที่ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ พบว่า ทัศนคติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนที่ดี จะมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชนสูงตามไปด้วยและสอดคล้องกับจรรยา ปานพรม (2554) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนเทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือนคือ ทัศนคติด้านการปฏิบัติในการคัดแยกขยะมูลฝอย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ควรพิจารณาปรับหรือยกระดับจากวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยจากวิธีเทกองกลางแจ้ง (Open Dump) ให้ตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) โดยประสานความร่วมมือกับกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

2. เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ควรกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างทัศนคติต่อการจัดการขยะมูลฝอยให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง และควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือน เช่น กิจกรรมขยะแลกไข่ ฝาปาขยะ การให้รางวัลกับครัวเรือนที่ให้ความร่วมมือในการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี เป็นต้น

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครปฐม และสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 5 ควรสนับสนุนงบประมาณในการสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยให้เป็นตามหลักสุขาภิบาล และควรจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลกับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน นอกจากนี้ กรมควบคุมมลพิษควรเร่งผลักดันการออกระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้สามารถดำเนินงานบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงลึกในกลุ่มครัวเรือนต้นแบบที่ให้ความร่วมมือกับเทศบาลในการลดปริมาณขยะต้นทาง ในระดับครัวเรือนได้ประสบผลสำเร็จ เพื่อนำข้อค้นพบมากำหนดเป็นแนวทางในกำหนดกิจกรรม/โครงการในการปรับพฤติกรรมและทัศนคติในการจัดการขยะของประชาชนที่จะส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในทุกะดับมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับสูงขึ้น

2. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนกระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอยกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพตามหลักสุขาภิบาลโดยใช้ต้นทุนต่ำ

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2547). การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจรคู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2553). การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล. กรุงเทพมหานคร.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2558). รายงานผลงานวิจัย เรื่อง การบริหารขยะและเทคโนโลยีที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. กรุงเทพมหานคร.
- จรรยา ปานพรม. (2554). การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของครัวเรือน: เทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชุติมา ตุ่นาราง. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ. วารสารจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 7(2), 35-48.
- นัยนา เดชะ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ นัฏราภรณ์. (2555). การออกแบบการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิเชษฐ์ คงนอก. (2555). การศึกษาการจัดการขยะชุมชนเทศบาลตำบลดอนหวาย อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์วิศวกรรมมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.
- มยุรีย์ เสนะโลหิต. (2562,5 มีนาคม). สถานการณ์และการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ. ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักงานเทศบาลตำบล โพรงมะเดื่อ. [บทสัมภาษณ์].
- วิษณุ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร.

- สำนักงานเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ. (2559). *แผนพัฒนาสี่ปี (พ.ศ. 2561 - 2564)*. สำนักงานเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ. นครปฐม.
- อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข.
- อนรรักษ์ โปรงสุยา. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตำบลออย อำเภอบาง จังหวัดพะเยา*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2556). *สิทธิชุมชน: สิทธิตามรัฐธรรมนูญเพื่อการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น*. นครปฐม: บริษัท เพชรเกษมการพิมพ์ จำกัด.
- _____. (2559). กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการจัดการป่าชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และศิลปะ*, 36(1), 111-136.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education* (3rd ed). New Jersey: Prentice hall Inc.
- Knowles M.S. (1998). *The Making of an Adult Education: An Autobiographical Journey*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Kolesnik, W.L. (1970). *Education Psychology*. New York: Mc-Graw-Hill Book.